

SLOVENSKÁ REPUBLIKA

NÁLEZ

Ústavného súdu Slovenskej republiky

V mene Slovenskej republiky

I. ÚS 483/2021-23

Ústavný súd Slovenskej republiky v senáte zloženom z predsedu senátu Miloša Maďara a sudcov Jany Baricovej a Rastislava Kaššáka (sudca spravodajca) v konaní podľa čl. 127 Ústavy Slovenskej republiky o ústavnej sťažnosti sťažovateľky [REDAKOVANÉ], [REDAKOVANÉ], [REDAKOVANÉ], [REDAKOVANÉ], zastúpenej JUDr. Lubomírom Müllerom, euroadvokátom, Symfonická 9, Praha, Česká republika, proti postupu Okresného súdu Bratislava I v konaní vedenom pod sp. zn. 9 Nt 4/2019 takto

r o z h o d o l :

1. Postupom Okresného súdu Bratislava I v konaní vedenom pod sp. zn. 9 Nt 4/2019 **boli porušené** základné právo sťažovateľky na prerokovanie veci bez zbytočných prietáhov podľa čl. 48 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky a právo na prejednanie záležitosti v primeranej lehote podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd.
2. Okresnému súdu Bratislava I **prikazuje** v konaní sp. zn. 9 Nt 4/2019 konať bez zbytočných prietáhov.
3. Sťažovateľke **priznáva** finančné zadostučinenie **1 000 eur**, ktoré je Okresný súd Bratislava I **povinný** vyplatiť jej do dvoch mesiacov od právoplatnosti tohto nálezu.
4. Okresný súd Bratislava I **je povinný** nahradiť sťažovateľke trovy konania **589,21 eur** a zaplatiť ich jej právnomu zástupcovi do dvoch mesiacov od právoplatnosti tohto nálezu.

O d ô v o d n e n i e :

I.

Ústavná sťažnosť sťažovateľky

1. Sťažovateľka sa ústavnou sťažnosťou doručenou Ústavnému súdu Slovenskej republiky (ďalej len „ústavný súd“) 19. novembra 2021 domáha vyslovenia porušenia svojho základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných prietáhov podľa čl. 48 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky (ďalej len „ústava“) a svojho práva na prejednanie záležitosti v primeranej lehote podľa

čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd (ďalej len „dohovor“) postupom Okresného súdu Bratislava I (ďalej len „okresný súd“) v konaní vedenom pod sp. zn. 9 Nt 4/2019 (ďalej aj „napadnuté konanie okresného súdu“). V napadnutom konaní navrhuje okresnému súdu prikázať konať bez zbytočných prieťahov a domáha sa priznania primeraného finančného zadosťučinenia v sume 1 000 eur, ako aj náhrady trov konania spojených s podaním ústavnej sťažnosti. Ústavný súd uznesením č. k. I. ÚS 483/2021-7 zo 14. decembra 2021 prijal podľa § 56 ods. 5 zákona č. 314/2018 Z. z. o Ústavnom súde Slovenskej republiky a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o ústavnom súde“) ústavnú sťažnosť na ďalšie konanie v celom rozsahu.

2. V konaní vo veci samej sťažovateľka podaním okresnému súdu doručeným 25. februára 2019 navrhla, aby okresný súd vyslovil účasť sťažovateľkinho zomrelého otca na súdnej rehabilitácii. K priebehu napadnutého konania uviedla, že napriek tomu, že napadnuté konanie začalo pred viac ako dva a pol rokmi, do dňa podania ústavnej sťažnosti vec nielenže nebola prejednaná, ale nebolo ani nariadené žiadne pojednávanie. Tiež uviedla, že z dôvodu nečinnosti okresného súdu 8. septembra 2021 podala predsedovi okresného súdu sťažnosť na prieťahy v napadnutom konaní. V odpovedi č. k. 1 Spr V 381/2021 (z 28. septembra 2021, pozn.) uznal podpredseda okresného súdu jej sťažnosť na prieťahy ako dôvodnú (ďalej len „odpoveď podpredsedu okresného súdu“).

3. Z obsahu odpovede podpredsedu okresného súdu, ktorá tvorí prílohu podanej ústavnej sťažnosti, vyplýva, že pôvodný zákonný sudca bol k 1. septembru 2021 Súdnou radou Slovenskej republiky pridelený z okresného súdu na Krajský súd v Bratislave. Dodal, že v najbližších dňoch dôjde k prerozdeleniu jeho spisov. Na záver uviedol, že sťažnosť sťažovateľky vyhodnotil ako dôvodnú a postupuje ju priamo do konania novému zákonnému sudcovi, ktorému bude vec v najbližšej dobe pridelená.

II.

Argumentácia sťažovateľky

4. Sťažovateľka vo vzťahu k napadnutému konaniu namieta primárne nečinnosť okresného súdu. Argumentuje tým, že napriek skutočnosti, že napadnuté konanie začalo pred viac ako dva a pol rokom, do dňa podania ústavnej sťažnosti sa vo veci nekoná (vec nebola prejednaná a ani nebolo doteraz nariadené žiadne pojednávanie, pozn.). Poukázala pritom na to, že v jej prípade ide o jednoduchú vec, pri ktorej nie je potrebné riešiť žiadne komplikované vzťahy, robiť rozsiahle súpisy majetku či vypočúvať ťažko dostupných svedkov. Tiež dodala, že napadnuté konanie má pre ňu vzhľadom na jeho predmet zvýšený význam.

III.

Vyjadrenie okresného súdu, replika sťažovateľky a prehľad procesných úkonov

III.1. Vyjadrenie okresného súdu:

5. Okresný súd vo svojom vyjadrení sp. zn. 1 Spr V 4/2022 doručenom ústavnému súdu 18. februára 2022 v podstatnom uviedol, že doterajšia dĺžka napadnutého konania bola spôsobená viacerými faktormi. Po doručení podania sťažovateľky 25. februára 2019 bola vec pridelená zákonnému sudcovi, ktorý od novembra roku 2018 pôsobil ako poverený podpredseda okresného

súdu a v období od 15. apríla 2019 až do 31. augusta 2021 ako predseda okresného súdu. S poukazom na znenie § 35 zákona č. 757/2004 Z. z. o súdoch a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov je tak zrejmé, že v období od novembra 2018, no najmä od 15. apríla 2019 bolo primárnou zodpovednosťou vtedajšieho zákonného sudcu vykonávať činnosť predsedu súdu. Teda jeho možnosť vykonávať všeobecné súdnictvo bola vzhľadom na množstvo agendy spojenej s vedením okresného súdu významne obmedzená. Dodal, že zákonný sudca v pozícii predsedu okresného súdu niekoľkokrát (20-krát v priebehu dva a pol roka, pozn.) žiadal Ministerstvo spravodlivosti Slovenskej republiky (ďalej len „ministerstvo spravodlivosti“) o pridelenie sudcov, pričom vec sťažovateľky nebolo možné prerozdeliť skôr, keďže sa prerozdeľovali veci po iných sudcoch. Spis vo veci sťažovateľky bol nakoniec prerozdelený 10. januára 2022 a pridelený novému zákonnému sudcovi, pričom tento začal nasledujúci deň po pridelení spisu vo veci konať. Na základe uvedeného uzavrel, že v napadnutom konaní nastali prieťahy z objektívnych dôvodov. Tiež navrhol vzhľadom na uvedené zvážiť dôvodnosť a primeranosť sťažovateľkou požadovaného finančného zadosťučinenia.

5.1. Súčasťou doručeného vyjadrenia okresného súdu bolo aj vyjadrenie vo veci konajúceho súčasného zákonného sudcu, ktorý v podstatnom uviedol, že po pridelení veci 10. januára 2022 a po oboznámení sa so spisovým materiálom dal 11. januára 2022 spisovej kancelárii pokyn na vyžiadanie vyšetrovacieho spisu z Archívu bezpečnostných složek Praha na účel posúdenia prípustnosti podaného návrhu sťažovateľky a určenia ďalšieho procesného postupu vo veci.

III.2. Replika sťažovateľky:

6. Sťažovateľka sa na výzvu ústavného súdu z 18. februára 2022 k stanovisku okresného súdu vyjadrila podaním doručeným ústavnému súdu 18. februára 2022, v ktorom v súvislosti s argumentáciou okresného súdu (resp. zákonného sudcu, pozn.) poukázala na to, že je závažným pochybením tvorcov rozvrhu práce okresného súdu, keď je v tomto rozvrhu práce predsedovi (resp. podpredsedovi, pozn.) okresného súdu pridelené také množstvo vecí, že na ich rozhodovanie nemá časový priestor kvôli povinnostiam spojeným s riadením okresného súdu. Taktiež za ospravedlnenie nečinnosti nepovažuje ani to, že predseda okresného súdu opakovane márne žiadal ministerstvo spravodlivosti o pridelenie nových sudcov na okresný súd, pretože jednotlivé zložky štátu musia vedieť vzájomne spolupracovať tak, aby bolo zabezpečené dodržanie sťažovateľkinho práva na prejednanie veci bez prieťahov. Poukázala na to, že k prerozdeleniu veci novému zákonnému sudcovi došlo až po viac ako 4 mesiacoch od odchodu pôvodného zákonného sudcu z okresného súdu, pričom až tento nový zákonný sudca vo veci vykonal prvotný procesný úkon. Dodala, že doteraz nebolo vo veci nielenže rozhodnuté, ale ani len nariadené pojednávanie.

III.3. Prehľad procesných úkonov:

7. Ústavný súd z obsahu na vec sa vzťahujúceho súdneho spisu okresného súdu zistil, že po doručení podania sťažovateľky (25. februára 2019, pozn.) bola 15. apríla 2019 vypracovaná žiadosť adresovaná Ústavu pamäti národa o oznámenie evidencie akýchkoľvek dokumentov k osobe zosnulého otca sťažovateľky (na ktorú okresný súd dostal odpoveď 14. mája 2019, pozn.). Následne okresný súd nevykonala žiaden procesný úkon smerujúci k vydaniu rozhodnutia vo veci. Právny zástupca sťažovateľky 8. septembra 2021 okresný súd požiadal o nariadenie pojednávania vo veci. Dňa 10. januára 2022 bol spis pridelený novému zákonnému sudcovi a 11. januára 2022

bol spisovej kancelárii daný pokyn na vyžiadanie vyšetrovacieho spisu z Archivu bezpečnostných složek Praha.

8. Ústavný súd v tejto veci upustil od ústneho pojednávania, pretože na základe podaní účastníkov konania a súdneho spisu okresného súdu predloženého ústavnému súdu je zrejmé, že od ústneho pojednávania nemožno očakávať ďalšie objasnenie veci (§ 58 ods. 3 zákona o ústavnom súde).

IV.

Posúdenie dôvodnosti ústavnej sťažnosti

9. Sťažovateľka ústavnou sťažnosťou namieta porušenie svojho základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných prietahov podľa čl. 48 ods. 2 ústavy a práva na prejednanie záležitosti v primeranej lehote podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru postupom okresného súdu v napadnutom konaní.

10. Účelom základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných prietahov je odstránenie stavu právnej neistoty, v ktorej sa nachádza osoba domáhajúca sa rozhodnutia štátneho orgánu. Samotným prerokovaním veci na súde alebo inom štátnom orgáne sa právna neistota neodstráni. K vytvoreniu želateľného stavu, t. j. stavu právnej istoty, dochádza až právoplatným rozhodnutím súdu alebo iného štátneho orgánu (I. ÚS 295/2019).

11. Základnou povinnosťou súdu a sudcu je zabezpečiť taký procesný postup v súdnom konaní, ktorý čo najskôr odstráni stav právnej neistoty, kvôli ktorému sa účastník obrátil na súd so žiadosťou o jeho rozhodnutie. Povinnosť súdu a sudcu konať bez prietahov podľa právnej úpravy účinnej od 1. júla 2016 je *expressis verbis* zakotvená ako základný princíp civilného sporového konania v čl. 17 Civilného sporového poriadku (ďalej len „CSP“), podľa ktorého súd postupuje v konaní tak, aby vec bola čo najrýchlejšie prejednaná a rozhodnutá, predchádza zbytočným prietahom, koná hospodárne a bez zbytočného a neprimeraného zaťažovania strán sporu a iných osôb. Úlohou ústavného súdu bolo v danom prípade posúdiť, či v napadnutom konaní došlo k vzniku prietahov, či ich vznik bol spôsobený primárne postupom okresného súdu alebo na ich vznik mal vplyv aj postup samotnej sťažovateľky, ako aj to, aký vplyv na priebeh napadnutého konania mala samotná povaha prejednávanej veci.

12. Pokiaľ ide o posúdenie kritéria právna a skutková zložitost' veci, ústavný súd konštatuje, že konanie vo veci súdnej rehabilitácie v zásade nie je možné považovať za obzvlášť zložitú. Aj zo súdneho spisu navyše vyplýva, že okresný súd pri posudzovaní dôvodnosti, resp. prípustnosti podaného návrhu sťažovateľky o vyslovenie účasti jej zomrelého otca na súdnej rehabilitácii bude vychádzať primárne z listinných podkladov. Teda nie je predpoklad nutnosti vypočúvať množstvo svedkov či vykonávať zložitú dokazovanie. Z uvedeného dôvodu nie je toto kritérium spôsobilé ospravedlniť vznik prietahov.

13. V rámci posudzovania ďalšieho kritéria, a to správania sťažovateľky, ústavný súd konštatuje, že v jej postupe nevzhladol žiadne okolnosti, ktoré by akokoľvek negatívne ovplyvnili dĺžku napadnutého konania. Práve naopak, jej právny zástupca sa aktívne domáhal konania vo veci.

14. K tretiemu kritériu, a to postupu okresného súdu, je potrebné uviesť, že po preštudovaní predloženého spisového materiálu – súdneho spisu okresného súdu ústavný súd v napadnutom konaní jednoznačne identifikoval jeho nečinnosť. V tejto súvislosti ústavný súd poukazuje na to, že okresný súd bol vo veci úplne nečinný, a to od doručenia odpovede okresnému súdu z Ústavu

pamäti národa (14. mája 2019, pozn.) až do 11. januára 2022, keď bol spisovej kancelárii daný pokyn na vyžiadanie vyšetrovacieho spisu z Archivu bezpečnostných složek Praha.

15. Na základe uvedeného ústavný súd dospel v danom prípade k jednoznačnému záveru, že v napadnutom konaní došlo k zbytočným priet'ahom. Po zhodnotení všetkých okolností musí skonštatovať, že priet'ahy idú primárne na vrub postupu okresného súdu v dôsledku jeho už uvedenej absolútnej nečinnosti počas obdobia presahujúceho 2 a pol roka (od 14. mája 2019 do 11. januára 2022, pozn.).

15.1. Na tomto mieste ústavný súd zdôrazňuje, že toto obdobie absolútnej nečinnosti zároveň „pokrýva“ významnú časť doterajšej celkovej trojročnej dĺžky napadnutého konania. S poukazom na okresným súdom uvádzané personálne aspekty v spojení s množstvom agendy, ktorú musí okresný súd a zákonný sudca riešiť, ústavný súd v zmysle už svojej konštantnej rozhodovacej činnosti zdôrazňuje, že primárne zodpovedný za to, aby zabezpečil dostatočné personálne a materiálno-technické podmienky pre riadny výkon spravodlivosti, je štát. Skutočnosť, že si štát a najmä prostredníctvom ministerstva spravodlivosti túto úlohu neplní, v žiadnom prípade nesmie byť na ujmu právam účastníkov konania, v tomto prípade sťažovateľky.

15.2. Zároveň ústavný súd pripomína, že plynulosť konania závisí aj od organizácie práce, a to nie len samotného zákonného sudcu, ale aj vedenia súdu. Predostreté „argumenty“ okresného súdu o nemožnosti bývalého zákonného sudcu vykonávať všeobecné súdnictvo vzhľadom na množstvo agendy spojennej s vedením okresného súdu v žiadnom prípade nie sú spôsobilé „exkulповať“ okresný súd pri jeho nečinnosti v napadnutom konaní.

15.3. Ústavný súd zdôrazňuje, že od účastníkov konania obracajúcich sa na všeobecné súdy s dôverou, že bude v ich veci spravodlivo a včas rozhodnuté, nie je možné spravodlivo požadovať, aby „strpeli“ nedostatky na strane všeobecného súdu spôsobené zlou organizáciou práce. Ústavný súd zdôrazňuje, že nadmerné množstvo vecí, v ktorých štát musí zabezpečiť konanie, ako aj skutočnosť, že Slovenská republika nevie alebo nemôže v čase konania zabezpečiť primeraný počet sudcov alebo ďalších zamestnancov na súde, ktorý oprávnený subjekt požiadal o odstránenie svojej právnej neistoty, nemôžu byť dôvodom na zmarenie uplatnenia práva na prerokovanie veci bez zbytočných priet'ahov a v konečnom dôsledku nezabavujú štát zodpovednosti za pomalé konanie spôsobujúce zbytočné priet'ahy v súdnom konaní (I. ÚS 3/2020).

16. Vzhľadom na uvedené ústavný súd dospel k záveru, že postupom okresného súdu v napadnutom konaní boli porušené základné právo sťažovateľky na prerokovanie veci bez zbytočných priet'ahov podľa čl. 48 ods. 2 ústavy a jej právo na prejednanie záležitosti v primeranej lehote podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru (bod 1 výroku nálezu).

V.

Prikázanie vo veci konať a primerané finančné zadost'učinenie

17. V súlade s čl. 127 ods. 2 ústavy v spojení s § 133 ods. 3 písm. a) zákona o ústavnom súde ak ústavný súd ústavnej sťažnosti vyhovie, môže prikázať, aby ten, kto porušil základné práva a slobody sťažovateľa svojou nečinnosťou, vo veci konal. Sťažovateľka v petite ústavnej sťažnosti navrhla, aby ústavný súd po prijatí rozhodnutia o porušení namietaných práv prikázal okresnému súdu konať bez zbytočných priet'ahov. Vzhľadom na skutočnosť, že ústavný súd rozhodol o porušení základného práva sťažovateľky na prerokovanie veci bez zbytočných priet'ahov podľa

čl. 48 ods. 2 ústavy a jej práva na prejednanie záležitosti v primeranej lehote podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru postupom okresného súdu v napadnutom konaní, okresnému súdu prikázal, aby vo veci konal bez zbytočných prieťahov a odstránil tak stav právnej neistoty, v ktorej sa sťažovateľka nachádza (bod 2 výroku nálezu).

18. Keďže ústavný súd rozhodol, že základné právo sťažovateľky na prerokovanie veci bez zbytočných prieťahov podľa čl. 48 ods. 2 ústavy a jej právo na prejednanie záležitosti v primeranej lehote podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru boli porušené, zaoberal sa aj jej žiadosťou o priznanie primeraného finančného zadosťučinenia. Sťažovateľka požadovala priznanie zadosťučinenia vo výške 1 000 eur. Uvedené odôvodňovala primárne úplnou nečinnosťou okresného súdu v napadnutom konaní, pričom poukázala na to, že napadnuté konanie má pre ňu zvýšený význam, pretože sa v rámci neho domáha súdnej rehabilitácie za nezákonnú perzekúciu jej zosnulého otca.

19. Cieľom finančného zadosťučinenia je dovriešenie ochrany porušeného základného práva v prípadoch, v ktorých sa zistilo, že k porušeniu došlo spôsobom, ktorý vyžaduje nielen vyslovenie porušenia, prípadne príkaz na ďalšie konanie bez pokračujúceho porušovania základného práva (III. ÚS 103/2018). Podľa názoru ústavného súdu v tomto prípade prichádza do úvahy priznanie finančného zadosťučinenia, pričom pri jeho určení ústavný súd vychádza zo zásad spravodlivosti aplikovaných Európskym súdom pre ľudské práva, ktorý spravodlivé finančné zadosťučinenie podľa čl. 41 dohovoru priznáva so zreteľom na konkrétne okolnosti prípadu.

20. Pri ustálení sumy finančného zadosťučinenia ústavný súd prihliadal na tieto základné okolnosti. Prvou je zohľadnenie obdobia úplnej a neodôvodnenej nečinnosti okresného súdu v rámci napadnutého konania v trvaní presahujúcom dva a pol roka, a to navyše v situácii, keď napadnuté konanie ako celok do súčasnej doby trvá približne tri roky. Zároveň ústavný súd v tejto súvislosti prihliadal aj na to, že sťažovateľka sa svojím postupom a konaním nijak nepričinila o nemožnosť rozhodnúť vo veci či vykonať úkony potrebné k vydaniu rozhodnutia vo veci, preto ústavný súd rozhodol o priznaní finančného zadosťučinenia sťažovateľke v sume 1 000 eur (bod 3 výroku nálezu).

VI.

Trovy konania

21. Ústavný súd priznal sťažovateľke (§ 73 ods. 3 zákona o ústavnom súde) nárok na náhradu trov konania v celkovej sume 589,21 eur (bod 4 výroku nálezu).

22. Pri výpočte trov právneho zastúpenia sťažovateľky ústavný súd vychádzal z vyhlášky Ministerstva spravodlivosti Slovenskej republiky č. 655/2004 Z. z. o odmenách a náhradách advokátov za poskytovanie právnych služieb v znení neskorších predpisov [(ďalej len „vyhláška“); § 11 ods. 3, § 13a, § 16 ods. 3 vyhlášky]. Základná sadzba odmeny za úkon právnej služby uskutočnený v roku 2021 je 181,17 eur a hodnota režijného paušálu je 10,87 eur. Sťažovateľke vznikol nárok na náhradu trov konania za dva úkony právnej služby uskutočnené v roku 2021 (prevzatie a príprava zastúpenia a podanie ústavnej sťažnosti). Základná sadzba odmeny za úkon právnej služby uskutočnený v roku 2022 je 193,50 eur a hodnota režijného paušálu je 11,63 eur. Sťažovateľke vznikol nárok na náhradu trov konania za jeden úkon právnej služby uskutočnený

v roku 2022 (podanie repliky k vyjadreniu okresného súdu). Celkovo tak sťažovateľke vznikol nárok na náhradu trov v sume 589,21 eur.

23. Priznanú náhradu trov právneho zastúpenia je okresný súd povinný uhradiť na účet právneho zástupcu sťažovateľky (§ 62 zákona o ústavnom súde v spojení s § 263 CSP) označeného v záhlaví tohto nálezu v lehote dvoch mesiacov od právoplatnosti tohto nálezu.

P o u č e n i e : Proti tomuto rozhodnutiu ústavného súdu nemožno podať opravný prostriedok.

V Košiciach 3. marca 2022

Miloš Maďar
predseda senátu